

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Dialecticæ

Dieterich, Conrad

Giessæ Hessorum, 1611

Caput XXIII.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56580](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56580)

[*Dissimilis est circumstantia*, Quia Paulus singulariter a Deo conversus pœnitentiam agens recepit: Julianus verò non.]

IV. Non exemplis, sed legibus iudicandum est, ut, n. v. c. *Absolon persecutus est patrem suum*. Ergo idem licebit aliis. Loth consuevit cum filiis suis. Ergo & aliis licebit. Helias quinquaginta dies & noctes jejunavit, item Moyses, & Christus. Ergo & nos. Dissimilis est ratio & personarum: Duo cum faciunt idem non est idem. *Israëlita surripuerunt Aegyptiis vasa*, Ergo & nobis licebit.

ELENCHUS EXEMPLI

Committitur, cum dispar exemplorum ratio pari adducitur, vide Canon. 3.

Hæc de Enthymemate, sequitur Prosyllogismus

CAPUT XXIII.

I. **P**rosyllogismus est cryptis syllogismi, cum præter propositionem assumptionem & conclusionem Syllogismi principalis aliquid accedit.

Dicitur Prosyllogismus, quasi ad syllogismus accessio syllogismi, vel aggressio rei probanda. Differt tamen Prosyllogismus & prosyllogismus. Prosyllogismus est ratio præposita. Prosyllogismus est ratio postposita. Prosyllogismus est Syllogismi principalis probatio. Prosyllogismus est prosyllogismi probatio.

2. Estq; vel amplificans saltē, vel approbans.

[*Divisio hæc ab officio Prosyllogismi desumpta est.*]

3. Prosyllogismus amplificans est

quo vel propositio, vel assumptio, vel conclusio amplificatur, ad occultandam artificiosam dispositionem. ut, *Turbatus non bene utitur ratione. Sicut enim oculus turbatus & reliqua partes corporis totumque corpus a statu motum deest officio suo.*

[Hic propositio Syllogismi principalis amplificatur similitudine sumpta a partibus corporis perturbatis.]

Sapienter autem optime utitur ratione. Sicut enim nimis munus est, ratione recte uti.

[Assumptio similiter ex animi proprio manere & sic illustratur.]

Nunquam igitur perturbatus est.

4. Prosyllogismus approbans est alicujus præmissæ in principali Syllogismo, quæ in dubium vocatur, vel vocari possit, approbatio. ut, *Imago Dei est immortalis. Nam mortale non potest esse imago immortalis. Anima est imago Dei, quia Moyses hominem ad imaginem Dei creatum esse ait. Anima igitur est immortalis.*

[Hic Prosyllogismi duo sunt Syllogismi principales: alter propositionis: ut, Si mortale non potest esse imago immortalis, certe anima quoque mortalis non erit. Sed prius est. Ergo & posterius: alter assumptionis: Si Moyses hominem ad imaginem Dei creatum ait, anima est imago Dei. Sed prius est. Ergo & posterius.]

5. Ad Prosyllogismum pertinet Sorites & Dilemma.

6. Sorites est Syllogismus imperfe-

ctus, in quo per enthymematicam progressionem præmissæ plures coaccervantur, ita, ut ex parte primæ & ultimæ fiat conclusio.

Dicitur Sorites à Græco σωρος, id est, acervus. Unde σωρήτης. coacervator, & σωρήσις. coacervatio. Cicero Syllogismum acervalem: gradationem Soriticam: alii coagmentationem Scholastici argumentationem à primo ad ultimum nominant.

Quod bonum est, id est optabile:

Quod optabile est, id est expetendum:

Quod expetendum est, id est laudabile:

Quod laudabile est, id est honestum. E.

Quod bonum est, est honestum.

In Soritæ dispositione observanda duo.

I. Semper prædicatum primæ propositionis subjectum esse debet secundæ, & huius prædicatum tertiæ, & huius quartæ, &c.

II. Omnium autem extremum prædicatum primæ propositionis subjecto conjungi debet in conclusione.

[Sic optabile in allato exemplo, est prædicatum propositionis primæ. Hoc ergo sit subjectum propositionis secundæ. Expetendum est prædicatum propositionis secundæ. Fit ergo subjectum tertiæ, & ita deinceps. Prædicatum denique quartæ & ultimæ propositionis (honestum) conjungitur cum subjecto primæ propositionis (bonum) & inde efficitur conclusio. Sorites & Climax Rhetorica differunt. 1. quia Climax non repetit in conclusione principium, neque subjectum primæ propositionis cum prædicato ultimæ conjungit. 2. Climax Rhetor. respicit tantum ornatum orationis. Sorites verò illationem dubia questionis. Sic Afflicto patientiam. Patientia experientiam. Experientia sapientiam.]

Spem. Spes non confundit. *Hactenus est Climax sive gradatio Rhetorica. Coniunge postrema huius propositionis predicatum (confundit) cum subiecto prima (afflictio) Ergo Afflictio non confundit, Sorites Logicus erit.*]

In Sorite hæ sunt Consequentia Regulae.

I. Ex quo sequitur antecedens, sequitur consequens: & quicquid sequitur ex consequente, sequitur ex antecedente.

[*Exemplo Sorita prolato hac regula declarari potest.*]

II. Quicquid de altero ut subiecta specie dicitur, & quicquid deinde de eo dicitur, quod de altero prædicatur, necesse est etiam de subiecta specie dici seu prædicari: ut, *Quia de homine prædicatur animal: de animali corpus vivens: de corpore vivente mixtum: De mixto substantia. Substantia quoque de homine dicitur.*

[*Hic igitur est catena subordinatorum in eodem genere substantia.*]

III. Quicquid est causa causæ, est etiam causa caulati.

[*Vide hunc Canonem sup. l. I. fol. 50.*]

ut. In urbe regnat luxuries: Ex luxurie avaritia: Ex avaritia audacia, ex audaciâ omnia scelera oriuntur: Ergo ex Luxurie omnia scelera oriuntur. Huc pertinet & ista Apostoli gradatio, Rom. 8. Quos præscivit, hos & prædestinavit. Quos prædestinavit, hos & vocavit. Quos vocavit, hos & iustificavit. Quos iustificavit, hos & glorificavit. Ergo Quos præscivit, hos & glorificavit.

Sorita sunt hi CANONES.

I. Sorites ad minimum constabit enunciationibus quatuor.

[*Si enim tribus tantum constaret, nihil differret à Syllogismo manifesto. Non igitur Sorites est. Iste homo est Deus.*

Deus est creator coeli & terra. Ergo & iste homo est creator
coeli & terra.]

II. Omnes Soritæ debent esse affirmati

Soritæ negativi sunt vitiosi. ut, Socrates
homo. Homo non est Leo. Leo est animal. Ani-
mal est substantia. Ergo Socrates est substantia.

[Excipe. I. Si reliquæ præmissæ affirmantes sunt,
ultima saltem negans est, Sorites legitimus est. ut,
Rom 8. Afflictio parit patientiam. Patientia experientiam.
Experientia Spes. Spes non confundit. Ergo afflictio non
confundit. Socrates est homo. Homo est animal. Animal
est lapis. E. Socrates non est lapis. II. Si negatio negati-
vi connectitur in connexis, Sorites etiam legitimus
est. ut, Si non est Deus, non est homo. Si non est homo, ne-
brutum erit. Si non erit brutum, neq; terra, neq; elementa
erunt. Ergo si non est Deus, neq; terra, neq; elementa erunt.]

III. Si una Soritis propositio sophisticata
fortuita, vel falsa est, totus Sorites negatur. ut,
Qui bene bibit, bene dormit. Qui bene dormit,
nun peccat. Qui non peccat, est beatus. Ergo Qui
bene bibit, est beatus.

[Hic propositio prima & secunda contingentes
sunt: cum & dormiens in somno peccare possit, & bene
bentes non omnes bene dormiant, sed quidam admodum tur-
bulenti sint. Sorites igitur integer Sophisticus est. Est etiam
ex multis enunciationibus non aliter ac catena, ex multi-
mulis connexus: uno igitur catena annula rupto, catena
taliter defacatur, & Soritæ parte una falsa, totus refutatur.]

ELENCHUS SORITÆ

Committitur. I. Cum partes non necessariò
herent: ut, cum confunduntur termini non subordinati
ut, Homo est animal. Animal est genus. Genus est prædicatum

bile. Prædicabile est notio secunda. Ergo & homo est notio secunda.

[Hic confunduntur termini notionis prima & secunda.]

¶ Cum ex causis remotis & impropriis effectus colliguntur: seu: cum causæ per se commiscantur cum causis per accidens. Ex malis moribus orta bona leges. Bonæ leges sunt digna laude. Dignum laude est omnibus appetendum. Ergo & mali mores sunt appetendi.

[Hic confunduntur causæ per se & per accidens. Mali enim mores sunt causa per accidens bonarum legum. Bonæ verò leges sunt expetendæ per se.]

Quisquis laborat, fit dives. Qui dives, splendide vivit. Qui splendide vivit, fit libidinosus. Ergo qui laborat, fit libidinosus.

[Hic nulla est necessaria connexio propositionis, sed contingens.]

7. Dilemma est Syllogismus imperfectus, quo quæstio duobus argumentis immediatè contrariis, quorum alterum adversarius concedere necesse habet, concluditur; utrumvis autem adversarius concesserit, contra eum concluditur.

Dicitur Dilemma à diis & λαμβάνω, quia est δι' λαμβανόμενον, hoc est, bis sumptum; & undique adversarium capiens: alias verò cornutus dicitur, quasi duobus cornibus utrinque feriens. Item Syllogismus Crocodilinus.

8. Eius modi sunt duo.
 1. Primus modus est, cum in principali Syllogismo utrumque argumentum contrarium cum quæstione ita disponitur, ut utroque negato quæstio negetur.

tur, & altera præmissarum dubia pro-
syllogismo, quo utrumq; argumentum
concluditur, approbetur. ut, *Si homines
possunt legem Dei implere, aut electi eam imple-
bunt, aut reprobis. Sed nec reprobis implent eam,
alioqui non damnarentur: nec electi, alioqui non
opus esset iis morte Christi. Ergo nulli homines
implent eam.*

[*Questio hic est: an homines possint legem Dei im-
plere. Negat. quia neque electi neque reprobis implere
possunt. Syllogismus igitur principalis est. Si homines
possunt implere legem Dei, aut electi eam implebunt,
aut reprobis. Sed neq; electi, neq; reprobis. Ergo nemo ho-
minum implebit. Assumptionis pars prior probatur hoc pro-
syllogismo: Si reprobis implere possunt legem Dei, non
damnarentur. Atqui damnantur. E. Posterior pars probatur
per Prosyllogismo isto: Si electi possent implere legem
Dei, non opus eis esset morte Christi. At opus est illis
morte Christi. E. non possunt implere legem Dei.]*

10. *Secundus modus est, cum in prin-
cipali Syllogismo alterum tantum ar-
gumentum contrarium concluditur,
prosyllogismo autem præoccupatur &
refutatur illud argumentum, quod ad-
versarius contra assumptionem tan-
quam contrarium objicere poterat. ut
Si Titius improbus est, cur eo tam familiariter
uteris? sin probus, cur eum accusas tam graviter?*

[*Syllogismus hic principalis est. Si Titius est probus
non debes accusare eum. Atqui probus est. Ergo non
debes accusare eum. Prosyllogismo anticipatur & confu-
tatur obiectio adversarii contra assumptionem (atqui est im-
probus)*

probus] & ita concluditur. Si Titius esset improbus, non eo uteris familiariter. Atqui uteris familiariter. Ergo non est improbus.]

Canon de DILEMMATE.

Si contraria, quæ disjunguntur in Dilemmate sunt immediata, & utrumq; est verum, & utrumq; non facit pro adversario, Dilemma firmum est. ut, *Si Papa est caput Ecclesie, aut iuri iure divino, aut humano. Non divino: Quia deo non extat testimonium in scriptura. Non humano: Quia nullus homo habet potestatem aliquam caput Ecclesie constituere. Ergo caput Ecclesie non est.*

Sic. Si Evangelista & Apostoli non omnia scripserunt ad salutem sufficientiam, factum est illud, vel quia non potuerunt, vel quia non voluerunt: Vtrumvis autem dicas blasphemum est: Potuerunt enim, quia ad id vocati & instructi: Voluerunt: quia non invidi in electos Dei fuerunt.

ELENCHUS DILEMMATIS

Committitur. I. Si contraria non fuerint immediata, sed tertium, aut quartum membrum dari possit. Ita argumentabatur Bias. *Si uxor ducenda erit, aut erit ducenda formosa, aut deformis. Non formosa: Sic enim habebis communem. Non deformis: Sic enim habebis pœnam.* Ergo nulla ducenda erit.

[Sophisticum Dilemma est, quia disjunctum non est immediatum. Potest enim dari quæ sit mediocris, quæ vulgò statuta, vel forma uxoria appellatur, item quæ sit proba.]

II. Si Dilemma in ipsum adversarium retorqueri potest, dilemma est inefficax. ut, *Si prius exemplum ita iuraveras. Imò si deformem duxero, non habeo communem: Si formosam, non habeo pœnam.*

III. Si utrumq; membrum conceditur, tanquam nihil contra nos faciens, dilemma est inefficax. Ita argumentantur contra Christum Pharisei, *Aut Deo aut Ca-*

sari dandus est census. Si Deo, non Casari: Et ita reus est
 Cesaree majestatis. Si Casari, non Deo: Et ita reus est ma-
 jestatis divinae. Respondet Christus per concessionem utriusque.
 Et Deo & Casari dandus est census. Deo, quia lex jubet:
 Casari, quia jus belli jubet.

[Cum vis consequentia in Dilemmate pondeat ex mem-
 brorum disjunctorum completa enumeratione, & vera aut
 que sublatione: In confutando dilemmate medium inter
 contraria est afferendum, vel id quod falsum est, est demon-
 strandum, vel aliquid ex prolati stare à nobis contra ad-
 versarium est ostendendum, idque in ultimum retorquendum, &c.]

Restat inversio seu partium trajectio.

CAPUT XXIV.

I. **I**Nversus Syllogismus est Syllogi-
 smus crypticus, in quo ordo natu-
 ralis partium invertitur & transponi-
 tur.

[Dicitur hac species Syllogismi cryptici inversio & tra-
 jectio partium, quia naturalem ordinem partium Syllo-
 gismi invertit & transponit. Naturalis ordo hic est, ut
 primo loco ponatur propositio, deinde assumptio, de-
 nique sequatur conclusio. Quando igitur vel assumptio
 precedit propositionem, vel sequitur conclusionem, vel conclu-
 sio precedit propositionem & assumptionem, vel medio loco
 ponitur, vel propositio ultimo loco vel aliter ponitur & tran-
 fertur, hac transpositio, inversio & trajectio partium dicitur
 Syllogismus inversus.]

Exempl. Quicquid est Spiritus, in Spiritu et
 iam colendum. Ergo & Deus est colendus. Quia
 Deus est Spiritus. Hic assumptio ponitur post
 conclusionem. Homo est ratione praeditus. Ergo
 est animal rationale. Nam quicquid ratione praedi-
 tum est, illud est animal rationale. Hic propositio
 ponitur loco conclusionis.